

**Տ. ԶԱՔԱՐԻԱ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱՂՈՒՄՅԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**

(23 սեպտեմբերի 2018 թ.)

«Յամուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն»

*«Փառք են առն խոտորել ի հայհոյութեանց,
իսկ ամենայն անգգամ ընդ այնպիսիսն շաղի»
(Առակ. Ի. 3):*

Սիրելի՛ քույրեր եւ եղբայրներ, ահա՛ վասիկ, դեռ դարեր առաջ Սողոմոն Իմաստունը պատգամում եւ խորհուրդ է տալիս ամենքիս հեռու մնալ հայհոյանքից, հետեւաբար նաեւ՝ հայհոյելուց, քանզի միայն անպարկեշտ մարդիկ են, ըստ նրա, խառնվում եւ մասնակից լինում այդպիսի բաների: Չնայած այս խոսքերն Իմաստունի բերանից հնչել են շատ վաղուց, բայց այսօր եւս չեն կորցրել իրենց այժմեականությունն ու թարմությունը, որովհետեւ առօրյա կյանքում կամա թե ակամա, գիտություն մեզ անգիտություն մեզանից շատերն ընկնում են հենց այս մեղքի մեջ՝ երբեմն չանդրադառնալով դրան:

Յավոք, հայհոյանքի պատճառով բազմաթիվ սպանություններ են տեղի ունենում մեր հասարակության մեջ եւ անգամ ազգային բանակում, երբ հայը հայի վրա ձեռք է բարձրացնում, գժտությունն ու չարությունն են պատում շատերին՝ խաթարելով սիրո, հանդուրժողականության եւ համերաշխության ոգին: Տխրեցնողն այն է, որ շատ մարդկանց գիտակցության մեջ հաճախ հայհոյելը մեղք չի համարվում, ավելին՝ նույնիսկ չեն ցանկանում ուշադրություն դարձնել այս նողկալի եւ քրիստոնյաներիս նկարագրին անհարիր երեւույթին՝ այն չնչին մի բան համարելով, կամ՝ լավագույն դեպքում, եթե անդրադառնում էլ են, ապա անվարան, առանց դուշն-ինչ տատանման, ամեն կերպ աշխատում են արդարացնել

իրենց՝ ասելով, որ հայհոյելն ուղղակի պահից գրգված էր կամ որեւէ դիտավորություն չպետք է դրա մեջ տեսնել ու փնտրել:

Սիրելիներ, երեւի գաղտնիք բացահայտած չեմ լինի, եթե ասեմ, որ մեզանից շատերն իրենց ամենօրյա խոսքում երբեմն հայհոյանքներ են գործածում, իսկ ոմանց համար նմանատիպ խոսելաձեւը դարձել է անգամ կենսակերպ: Այդպիսի մարդիկ չեն կարողանում իրենց կյանքը պատկերացնել առանց այդ «գեղեցիկ խոսքերի»: Ոմանք էլ սխալաբար կարծում են, որ հայհոյելով իրենց արիությունն ու առավելությունն են ցույց տալիս մյուսների նկատմամբ: Ամեն դեպքում վստահ եմ, որ ոչ ոքի համար հաճելի չէ քայլել փողոցով, երթեկեկել հանրային փոխադրամիջոցներով կամ պարզապես զրուցել ինչ-որ մեկի հետ՝ ականջալուր լինելով գոեհիկ եւ անպատշաճ արտահայտությունների կամ բառերի:

Անկասկած, հայհոյելը կամ չհայհոյելը նախեւառաջ խոսում է տվյալ անձի բարեկրթության եւ դաստիարակության մասին: Զէ՛ որ իր հոգին ու միտքը կրթած մարդը, անկախ իր հավատացյալ կամ անհավատ լինելուց, սոցիալական դիրքից եւ ստանձնած պաշտոնից, սեռից ու տարիքից, երբեք չի հայհոյում, անվայել խոսքեր չի բարբառում, իսկ նրա արտաբերած յուրաքանչյուր խոսքն ու արտահայտությունը չափված ու ձեւված են լինում: Միով բանի՛վ այդպիսի մարդն արժեւորում է իր խոսքն ու տեղ կանգնում դրան: Հայհոյելուն նպաստում կամ արատավոր այս երեւույթից մարդուն ետ են պահում նաեւ նրա շրջապատն ու ընկերակիցները, որոնք կարող են եւ բարերար ազդեցություն ունենալ, եւ հակառակը: Ուստի, մարդու կյանքում շատ կարեւոր է այն միջավայրը, որում մեծանում եւ կրթվում է: Անհատի ձեւավորման գործում մեծ եւ կանխորոշիչ դեր ունի, անշուշտ, նաեւ ընտանեկան դաստիարակությունը, քանզի մարդիկ շատ անգամ լավ կամ վատ սովորությունները ձեռք են բերում հենց այս միջավայրում: Ընտանեկան ճիշտ դաստիարակության բովո՛վ անցած մարդը երբեք չի հայհոյում՝ անկախ իր դավանած հայացքներից, տարիքից եւ սեռից:

Սուրբ Գրքի համաձայն՝ մեր Տերն իր երկրային կյանքի ընթացքում բազմիցս անտեղի հանդիմանվում էր փարիսեցիների կողմից՝ նախնիների ավանդությունը չպահելու եւ օրենքը խախտելու համար: Վերջիններս այդպիսի քայլերով ամեն կերպ ցանկանում էին ժողովրդին հրահրել Տիրոջ դեմ ու վարկաբեկել նրան: Եւ ահա նման դեպքերից մեկի ժամանակ, երբ Աստվածօրդուն մեղադրում են, թե ինչո՞ւ են նրա աշակերտներն

անվաճ ձեռքերով հաց ուտում, Հիսուս կրկին հանդիմանում է փարիսեցիներին՝ ասելով, որ նրանք Աստծո խոսքն արհամարհում են իրենց ավանդույթյան պատճառով: Բայց Տերը սրանով չի բավարարվում, այլ իր մոտ է կանչում ժողովրդին եւ ասում. «Լսեցե՛ք եւ իմացե՛ք. ոչ թե ինչ բերանով է մտնում, այն է պղծում մարդուն, այլ ինչ ելնում է բերանից, այն է պղծում մարդուն» (Մատթ. ԺԵ. 10-11): Այսինքն՝ Քրիստոս ուզում էր հասկացնել հավաքվածներին, որ ուտելիքը կամ անվաճ ձեռքերով ուտելը չեն պղծում մարդուն, այլ այն ամենը, ինչ դուրս է գալիս մարդու բերանից, այլ կերպ՝ սրտից: Ուստի, Տերը շարունակում է իր միտքն ավելի սուր կերպով եւ ասում. «Քանի որ սրտից է, որ ելնում են չար խորհուրդներ՝ սպանություններ, շնություններ, պոռնկություններ, գողություններ, սուտ վկայություններ, հայհոյանքներ» (Մատթ. ԺԵ. 19): Ավետարանական այս դրվագից պարզ է դառնում, որ Տերը, ի շարս այլ մեղքերի, հայհոյանքը եւս համարում է զազրելի մի մեղք, որ պղծում եւ ապականում է մարդուն՝ հեռացնելով արարածին իր Արարչից: Իսկ եթե այն մեղք է, ապա պետք է խորշել դրանից ու հեռու մնալ:

Աստվածախոս Պողոս առաքյալն իր թղթերում պատվիրում է, որ թոթափենք մեր բերաններից բարկությունը, զայրույթը, չարությունը, հայհոյությունը, քանզի այս ամենը հատուկ է միայն հին մարդուն, եւ որպես Աստծո ընտրյալներ՝ հագնենք նորը՝ զինվելով քրիստոնեական ճշմարիտ ու ազնիվ առաքինություններով, որոնք մարդուն կատարելության են տանում (հմմտ. Կող. Գ. 8-15): Իսկ Հակոբոս առաքյալն իր Ընդհանրական թղթի Գ. գլխում բազմապիսի դատողություններ է կատարում լեզվի մասին՝ հորդորելով հնազանդեցնել այն. «Լեզուն էլ կրակ է, մի աշխարհ անիրավության. մեր անդամների մեջ է հաստատված, որ ապականում է ամբողջ մարմինը եւ կրակով վառում մեր ամբողջ կյանքը՝ բորբոքված գեհենի կրակով»:

Երբ ծանոթանում ենք արարչագործության պատմությանը, տեսնում ենք, որ մարդն Աստծո կողմից կատարյալ ստեղծվեց: Հետեւաբար՝ աստվածային նախախնամությանմբ եւ դրվածքով ադամորդու մարմնի յուրաքանչյուր մաս ունի իր բնախոսական (ֆիզիոլոգիական) եւ հոգեւոր գործառույթները, որոնցով եւ ապահովվում է մեր բնականոն կենսագործունեությունը: Այսպես՝ բնախոսական առումով սիրտն արյունատար համակարգի կենտրոնական օրգանն է, որն արյունը մղում է զարկերակային համակարգ եւ ապահովում նրա շարժումն անոթներով: Իսկ հոգեւոր

առումով, ըստ Տիրոջ վերոգրյալ խոսքի, դրանից են դուրս գալիս բազմաթիվ ախտեր, որոնք էլ ավելի են պղծում մարդ արարածին: Այլ խոսքով՝ սիրտը խորհուրդների բնակավայրն է, ուստի բոլորիս պարտքն է մաքուր եւ անարատ պահել այն: Չէ՞ որ, ըստ Ավետարանի, սրտով մաքուրներն Աստծուն պիտի տեսնեն (հմմտ. Մատթ. Ե. 8): Մեր լեզուն եւ բերանը, բացի Աստծուց տրված բնախոսական գործառույթից, ունեն նաեւ հոգեւոր գործառույթ: Իսկ վերջինս ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ Աստծուն օրհնաբանելն ու փառաբանելը, նրան որպես Տեր եւ Փրկիչ խոստովանելը եւ նրա ամենասուրբ կամքին հնազանդվելը: Բացի այդ՝ չպետք է մոռանալ, որ այդ նույն բերանով ենք ճաշակում Տիրոջ փրկարար ու քավչարար մարմինն ու արյունը, այսինքն՝ Ս. Հաղորդություն ենք ընդունում, եւ այդ նույն բերանով՝ հայհոյում եւ այլ մեղքեր գործում: Արդյո՞ք համատեղելի են այս երկուսը: Ահա հարց, որ յուրաքանչյուրիս խորհելու տեղիք պետք է տա...

Ամեն քրիստոնյայի պարտականությունն է սրբության եւ կատարելության ձգտումը, այսինքն՝ մաքուր լինել թե՛ մտքով, թե՛ սրտով, թե՛ խոսքով եւ թե՛ գործով: Եւ ամենքիս կյանքում գալիս է մի պահ, երբ ուխտ ենք կնքում մեր Արարչի հետ՝ խոստանալով փոխել մեր նախկին ընթացքն ու Քրիստոսով նոր մարդը հագնել՝ ապրելով աստվածահաճո կյանքով: Եւ այդ ուխտելու պահը Ս. Մկրտության սրբազան խորհուրդն է, որով սրբվում ենք մեղքերից եւ զինվորագրվում Քրիստոսի անպարտելի բանակին: Խորհրդակատար հոգեւորականը սրբալույս մյուռոնով օծում է նաեւ մեր բերանը՝ ասելով. «Հիսուս Քրիստոսի անունով այս կնիքը թող քեզ լինի բերանի պահպանություն եւ ամուր դուռ շուրթերիդ»: Այսինքն՝ խնդրում ենք ամենակալ Տիրոջից, որ հետայսու մարդն իր բերանով այլեւս պիղծ եւ հայհոյական խոսքեր չարտաբերի, այլ ամեն ժամ օրհնի Աստծուն ու բարին գործի: Բոլորս էլ գիտենք, որ Ս. Մկրտությամբ կենդանի Աստծո տաճար ենք դառնում՝ զարգարվելով Ս. Հոգու շնորհների լույսով: Եւ մեր ողջ գիտակցական կյանքում պարտավորվում ենք արթուն պահել եւ մեր մեջ երբեք չթմրեցնել այդ լույսը, որի առհավատչյան ինքը՝ Սուրբ Հոգին է: Բայց երբ հայհոյում ենք, սիրելիներ, մեր մեջ մարում է Ս. Հոգու վառած այդ կենդանարար լույսը, իսկ մեր հոգին՝ խավարում: Այդ պատճառով պետք է զգուշանալ այս ահավոր ախտից, որը օտարում է մեզ Արարչից՝ եւս մեկ քայլ հեռացնելով հավիտենական փրկությունից: Մեզ համար օգուտ կամ շահ չէ բերանով ասել՝ «Ես քրիստոնյա եմ», կամ՝ Ս. Հաղորդություն ընդունել, եւ այդ նույն բերանից

արտաբերված հայհոյանքի պատճառով ինքներս մեզ զրկել քրիստոնյա կոչվելու շնորհից:

Անտարակույս, ամեն մի շարախոսություն կամ հայհոյանք իր մեջ կործանարար վտանգ ունի, որն առաջին հերթին վնասում է հենց մեզ: Բերանից դուրս եկած խոսքը լոկ խոսք չէ, այլ այն զորություն եւ ուժ ունի, որն այլեւս հնարավոր չէ ետ առնել: Իսկ այդ խոսքը շատ անգամ կարող է նաեւ ճակատագրական լինել, վնասել մեկ ուրիշի կամ նրան փրկել վտանգից, անհուսությունից եւ անորոշությունից:

Ս. Պատարագին մասնակից սիրելի՛ հավատացյալներ, քարոզիս վերջում ուզում եմ անդրադառնալ անընդունելի մեկ երեւույթի եւս, որը կարծես գերիշխող է դարձել հայկական ընտանիքներում: Խոսքս մանուկներին հայհոյանք սովորեցնելու մասին է: Երբ մեր տուն ազգականներից, մտերիմներից կամ պարզապես ինչ-որ հյուր է գալիս, առաջին հերթին ուրախանում եւ պարծենում ենք, որ երեխան կարող է հայհոյել ոչ միայն բերանով, այլ նաեւ ձեռքերի շարժումներով: Եւ այդ ժամանակ երեխային կանչում ենք, խնդրում, որ հայհոյի դիմացինին՝ խոստանալով այս կամ այն պարգևը, իսկ հետո բոլորս ծիծաղում ենք դրա վրա եւ գոհանում մեզանից՝ ասես քաջագործություն ենք արել կամ բարիք գործել: Երբեմն էլ հայհոյելու համար երեխային պարգևատրում ենք քաղցրավենիքով կամ այլ քաղցրավենիքով: Փոխանակ երեխային խրատենք ու բարի բաներ սովորեցնենք, ուրախանում ենք նրա հայհոյանք տալուց: Ինչ լավ կլիներ, որ այդ երեխայի բերանից աղոթք եւ օրհնություն դուրս գար, գեղեցիկ ու իմաստալից մի բանաստեղծություն կամ պարզապես մի բարի խոսք: Ահա այս դեպքում իրապես արժե ուրախանալ եւ ցնծալ:

Ուստի, եկե՛ք ազատագրենք ինքներս մեզ այս ահավոր ախտից եւ սրբության ու կատարելության ճամփան բռնենք՝ միշտ ի մտի ունենալով Սուրբ Գրքի հետեւյալ աստվածաշունչ խոսքը. «Քո խոսքերով պիտի արդարանաս եւ քո խոսքերով պիտի դատապարտվես» (Մատթ. ԺԲ. 37):

